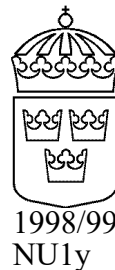

Näringsutskottets yttrande

1998/99:NU1y

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen
under 1998

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 1998/99:60 med berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 1998 jämte motioner, i de delar som berör näringsutskottets beredningsområde. Aktuella yrkanden återfinns i motion 1998/99:U9 (yrk. 5), som är väckt med anledning av skrivelsen, samt i motionerna 1998/99:U505 (yrk. 4), 1998/99:U508 (yrk. 9 och 23) och 1998/99:U509 (yrk. 6) från den allmänna motionstiden.

Näringsutskottets yttrande omfattar även ett antal andra motionsyrkanden från allmänna motionstiden, vilka hänvisats till näringsutskottet. Under förutsättning av utrikesutskottets medgivande överlämnas dessa yrkanden till utrikesutskottet tillsammans med yttrandet. De berörda yrkandena finns i följande motioner: 1998/99:T325 (yrk. 1), 1998/99:MJ224 (yrk. 38), 1998/99:MJ778 (yrk. 7 och 10), 1998/99:MJ804 (yrk. 2), 1998/99:N207, 1998/99:N227, 1998/99:N237 (yrk. 9), 1998/99:N256, 1998/99:N258, 1998/99:N274 (yrk. 5 och 6), 1998/99:N275 (yrk. 1, 2 och 4), 1998/99:N284, 1998/99:N296 (yrk. 2), 1998/99:N326 (yrk. 29) och 1998/99:N335 (yrk. 9).

Näringsutskottet föreslår att riksdagen bifaller ett antal motioner som kräver specificerade effektiviseringsåtgärder i olika strukturfondsfrågor. I avvikande meningar (s; v, mp) krävs effektiviseringar från något annorlunda utgångspunkter. Motioner på övriga områden bör avslås enligt näringsutskottets mening. I avvikande meningar (v, mp; mp) redovisas andra uppfattningar.

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för verksamheten i Europeiska unionen under år 1998 i enlighet med riksdagsordningens 10 kap. 1 §. Skrivelsen behandlar Europeiska unionens övergripande utveckling, det ekonomiska och sociala samarbetet, unionens förbindelser med omvärlden, det rättsliga och inrikes samarbetet samt unionens institutioner.

Motionerna

Den motion som väckts *med anledning av skrivelse 1998/99:60* och som behandlas här är

1998/99:U9 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) såvitt gäller yrkandet (5) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska krav vid EU:s arbete inför WTO-förhandlingarna.

De motioner som väckts *under allmänna motionstiden* och som behandlas här är följande:

1998/99:U505 av Lennart Daléus m.fl. (c) såvitt gäller yrkandet (4) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den svenska hanteringen av ersättningar och stöd från EU.

1998/99:U508 av Birger Schlaug m.fl. (mp) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

9. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en prioriterad fråga för Sverige skall vara att motverka EU:s detaljreglering av varor,

23. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en prioriterad fråga för Sverige skall vara att verka för att EU:s forskningsprogram vad gäller energifrågor helt inriktas på forskning och utveckling kring förnyelsebara energikällor, i stället för forskning kring kärnkraft.

1998/99:U509 av Holger Gustafsson m.fl. (kd) såvitt gäller yrkandet (6) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ny energipolitik.

1998/99:T325 av Birgitta Carlsson m.fl. (c) såvitt gäller yrkandet (1) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s strukturfonder.

1998/99:MJ224 av Alf Svensson m.fl. (kd) såvitt gäller yrkandet (38) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om 5b-stödet för fiskeberoende områden.

1998/99:MJ778 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

7. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att EU:s energiforskning bör inriktas helt och hållet mot förnyelsebar energi,

10. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att EU:s subventioner till bil- och flygindustri skyndsamt bör avvecklas.

1998/99:MJ804 av Maggi Mikaelsson m.fl. (v) såvitt gäller yrkandet (2) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Euratomfördraget bör avvecklas och ersättas med ett mellanstatligt samarbete om energieffektivitet/sparande och utvecklingen av energisystem som baseras på förnyelsebara energislag.

1998/99:N207 av Åsa Torstensson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbetalningssystem för EU-projekt.

1998/99:N227 av Roy Hansson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda insatser för att

stödja öarnas utveckling inom ramen för strukturfonderna och de nya målområdena.

1998/99:N237 av Runar Patriksson och Yvonne Ångström (fp) såvitt gäller yrkandet (9) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att byråkratin vid administration av EU-stöd m.m. skall minskas.

1998/99:N256 av Holger Gustafsson m.fl. (kd, m, c, fp) vari yrkas att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bättre samordning mellan Sveriges och EU:s regionalpolitik,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att pröva nya former för att stimulera näringslivet till aktivt deltagande i arbete med EU:s strukturfonder,

3. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medfinansiering till projekt inom ramen för EU:s strukturfonder,

4. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konkurrens mellan privata och offentliga projekt inom ramen för EU:s strukturfonder.

1998/99:N258 av Lilian Virgin (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en nationell beredskap för att integrera Gotland i den inre marknaden enligt Amsterdamfördragets tillägg om öar.

1998/99:N274 av Göran Hägglund m.fl. (kd) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

5. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges regionalpolitiska målsättningar i EU,

6. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förenklad administration och organisation för hanteringen av EU:s strukturfonder.

1998/99:N275 av Agne Hansson m.fl. (c) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

1. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att nuvarande mål 5b-området Sydöstra Sverige genom reformeringen av EU:s strukturfonder bör ges tillhörighet till det nya mål 2-området,

2. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett svenskt policydokument angående en reformerad och förstärkt strukturpolitik inom EU,

4. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrade kriterier som grund för utformningen av EU:s strukturpolitik.

1998/99:N284 av Per-Olof Svensson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s strukturfonder.

1998/99:N296 av Marianne Andersson (c) såvitt gäller yrkandet (2) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s strukturfonder.

1998/99:N326 av Per Westerberg och Göran Hägglund (m, kd) såvitt gäller yrkandet (29) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om genomförandet av EU:s strukturfondsprogram.

1998/99:N335 av Gudrun Schyman m.fl. (v) såvitt gäller yrkandet (9) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s strukturfondspolitik.

Näringsutskottet

Inledning

De sakfrågor som näringsutskottet valt att uppmärksamma i yttrandet är uteslutande föranledda av de aktuella motionsyrkandena. Dessa omfattar strukturfonds- och stödområdesfrågor samt Sveriges hållning inom EU när det gäller olika energi- och handelsfrågor.

Motionsyrkandena tas upp tillsammans med motsvarande avsnitt i skrivelserna under rubrikerna Strukturfondsfrågor, Stödområden och öregioner, Energiforskning m.m., Euratomfördraget samt Handelsfrågor. Inledningsvis redovisas något av resultatet från Agenda 2000-förhandlingarna, dvs. Europeiska rådets överenskommelse om den nya budgetplanen för perioden 2000–2006, när det gäller gemenskapens strukturåtgärder.

Agenda 2000

Förhandlingarna om Agenda 2000 slutfördes när Europeiska rådet möttes i Berlin den 24 och 25 mars 1999. Bland annat rörde förhandlingarna den finansiella ramen för strukturfonderna under nästa programperiod åren 2000–2006. Totalt sett innebär resultatet av Agenda 2000-förhandlingarna att 213 miljarder euro avsätts inom gemenskapen för struktur- och sammanhållningsfonderna för hela perioden.

Enligt Europeiska rådet skall 69,7 % av strukturfonderna tilldelas mål 1, 11,5 % mål 2 och 12,3 % mål 3.

Enligt mål 1 skall utveckling och strukturell anpassning av de regioner som släpar efter främjas. Mål 1-status kommer under nästa programperiod att ges åt

- nuvarande NUTS II-regioner¹ vars bruttonationalprodukt per invånare är lägre än 75 % av gemenskapens genomsnitt,
- regionerna i de yttersta randområdena, vilka alla ligger under 75-procentströskeln (de franska utomeuropeiska departementen, Azorerna m.m.),
- de områden som är berättigade till mål 6-stöd för perioden 1995–1999.

¹ NUTS I-nivå motsvarar nationell nivå, medan NUTS II-nivå motsvarar regional nivå och NUTS III-nivå länsnivå (motsvarande).

Mål 2 skall stödja den ekonomiska och sociala omställningen i områden med strukturella svårigheter. I dessa områden skall ingå områden som genomgår ekonomisk och social förändring i industri- och tjänstesektorn, landsbygdsområden på tillbakagång, tätortsområden med problem samt krisdrabbade områden som är beroende av fiske, allt definierat utifrån objektiva kriterier i lagtexterna. Högst 18 % av unionens befolkning kommer att omfattas av nya mål 2. Den vägledande uppdelningen av befolkningen på gemenskapsnivå för de olika typerna av mål 2-områden bör vara 10 % för industriområden, 5 % för landsbygdsområden, 2 % för tätortsområden och 1 % för fiskeberoende områden. Samma stödintensitet per capita kommer att gälla för alla mål 2-områden i hela gemenskapen.

Mål 3 syftar till att stödja anpassning och modernisering av politiken och systemen för utbildning, yrkesutbildning och sysselsättning. Det skall gälla utanför mål 1.

Gemenskapsinitiativen kommer att minskas till följande fyra initiativ: Interreg (gränsöverskridande, transnationellt och mellanregionalt samarbete), Equal (transnationellt samarbete för att bekämpa alla former av diskriminering och bristande jämställdhet på arbetsmarknaden), Leader (landsbygdsutveckling) och Urban (ekonomisk och social förnyelse av stadsområden). 5,35 % av strukturfondernas åtagandebemyndiganden kommer att anslås för gemenskapsinitiativen.

Vid fördelningen av medel mellan medlemsstaterna för mål 1 och 2 kommer man i enlighet med kommissionens förslag att utgå från följande objektiva kriterier: stödberättigad befolkning, regionalt välbefinnande, nationellt välbefinnande och allvarligheten i strukturproblemen, särskilt arbetslöshetsnivån. En lämplig avvägning kommer att göras mellan regionalt och nationellt välbefinnande. För mål 3 skall fördelningen efter medlemsstat huvudsakligen baseras på den stödberättigade befolkningen, sysselsättningssituationen och graden av problem när det gäller t.ex. social utslagning, utbildning, yrkesutbildning och kvinnors deltagande på arbetsmarknaden.

Förhandlingsresultaten för svensk del innebär bl.a. att det nya mål 1-området kommer att omfatta dels det gamla mål 6-området, dels kusten i Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län. Det svenska nya mål 2-området är ännu inte avgränsat. Fastställandet av det nya mål 2-området börjar med att kommissionen lägger fast befolkningsramen för ett mål 2-område. Därefter föreslår regeringen vilka regioner som skall omfattas av detta område, varpå förhandlingar kommer att äga rum mellan kommissionen och regeringen.

Strukturfondsfrågor

Motionerna

Det finns en risk, anför Vänsterpartiet i motion 1998/99:N335, att kommunerna medfinansierar projekt genom att undandra medel från "ordinarie" verksamhet. Motionärerna föreslår en utredning om möjligheten att släppa in privata intressen för medfinansiering i samband med näringslivsöppningar.

Vidare framhålls det att det är orimligt att EU skall kunna styra vilka områden i Sverige som kan beviljas nationellt regionalpolitiskt stöd.

Centerpartiet hävdar i motion 1998/99:U505 att Sverige genom krångliga regler och dåligt ledarskap har försvårat möjligheterna att dra nytta av de möjligheter som det svenska EU-medlemskapet ger. Regeringen har snålat med den nödvändiga nationella medfinansieringen och skapat de mest komplicerade reglerna i hela EU, anføres det.

I motion 1998/99:N284 (s) framhålls det att tillgång till EU:s strukturfonder har varit positivt för skogslänen, men att krångel och byråkrati från svenska myndigheters sida har utgjort hinder. Beslutsfattandet måste förenklas, anser motionärerna.

Motionärerna bakom motion 1998/99:N326 (m, kd) kritiserar att de övervakningskommittéer som inrättats har haft få inslag av småföretagare och att merparten av strukturfondspengarna går till offentliga aktörer och inte till dem som har de bästa projekten. Enligt motionärerna bör information om strukturfonderna vara anpassad till förhållandena hos småföretagen. Nya former för att stimulera småföretag att delta i strukturfondsprogrammen och nya medfinansieringsmodeller bör prövas. Även enskilda företag och privatpersoner bör kunna komplettera offentliga organ som medfinansierare. Byråkratin måste minskas, anføres det.

I motion 1998/99:N274 (kd) betonas att den svenska regeringen med all kraft måste värna svenska intressen i förhandlingarna. Det är angeläget att Sverige utnyttjar strukturfondsmedlen fullt ut. Kommuner i samverkan med länsstyrelser och andra regionala organ m.fl. måste finna bättre former för ett effektivt samarbete kring regionala utvecklingsprojekt. Organisation och administration bör förbättras, framhåller motionärerna.

I fyrpartimotionen 1998/99:N256 (kd, m, c, fp) sägs att det behövs en ökad samordning mellan Sveriges och EG:s regionalpolitik. Den nuvarande uppsplittringen på ett nationellt system och ett EG-system är både svåröverskådlig och tungrodd enligt motionärerna. Systemet måste på ett bättre sätt än i dag anpassas efter företagsamhetens villkor, och nya former bör prövas för att stimulera näringslivet att ta aktiv del i arbetet med strukturfonderna. Bland annat bör en ny finansieringsmodell prövas som möjliggör för enskilda företag och grupper av företag att upp till en viss gräns bidra till den nationella medfinansieringen. Ett skäl till dagens svårigheter är att företagens projektidéer blir utkonkurrerade av offentliga projekt. En annan svårighet är att bidragen utbetalas i efterskott.

Enligt motion 1998/99:T325 (c) måste det bli enklare att söka och administrera stödpengar från EU. Det lokala och regionala inflytandet över strukturfondernas fördelning bör öka.

I Sverige finns det en stor tröghet i utbetalandet av strukturfondsmedel, sägs det i motion 1998/99:N207 (c). Skälet är att de projektansvariga måste redovisa kostnaderna innan medel kan erhållas. Många projektägare har gett upp eller avstår från strukturfondsmedel. En viss andel av beviljade medel bör ges vid projektstarten, föreslås det.

I motion 1998/99:N237 (fp) framhålls att den byråkrati som utvecklats i administrationen av målområdena, framför allt inom Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), med all kraft måste motverkas. Regelverket

måste förenklas. Bland annat bör det bli möjligt för projektägare att få förskott på beviljade medel.

Skrivelsen

I skrivelsen (s. 151) redovisas att den gemensamma regional- och strukturpolitiken är det viktigaste instrumentet för att minska obalanserna och skillnaderna i ekonomisk utveckling mellan regionerna och på så sätt skapa en högre grad av social och ekonomisk sammanhållning inom unionen.

Under perioden 1995–1999 kommer Sverige att sammanlagt ta emot ca 1,4 miljarder ecu från strukturfonderna, vilket motsvarar ca 12 miljarder kronor. Ett villkor för att medel från fonderna skall betalas ut är att de kompletteras med svenska offentliga medel samt i vissa fall privata medel. Insatserna sker inom ramen för särskilda program, s.k. samlade programdokument eller operationella program, som utarbetats av regionala eller nationella myndigheter och som fastställts i förhandlingar mellan kommissionen och den svenska regeringen.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Motioner som är likartade med de här aktuella har tidigare behandlats av arbetsmarknadsutskottet i olika sammanhang. Vissa av dessa frågor är numera inte längre aktuella med hänsyn till att ett förhandlingsresultat föreligger.

Hösten 1997 anförde arbetsmarknadsutskottet (bet. 1997/98:AU2 s. 23) att byråkratin kring strukturfondsstöden måste minska och regelsystemen bli enklare. Arbetsmarknadsutskottet poängterade att åtgärder mot byråkrati och krångel kring strukturfonderna måste syfta till att underlätta hanteringen för såväl offentliga som privata mottagare liksom för föreningar, stiftelser etc. Utskottet utgick från att regeringen i den då aviserade regionalpolitiska propositionen (prop. 1997/98:62) skulle redovisa vidtagna eller planerade åtgärder och i förekommande fall lägga fram förslag till riksdagen om hur förenklningar och effektivisering kan göras.

I sitt betänkande 1997/98:AU11 våren 1998, där den nämnda regionalpolitiska propositionen behandlas, uttalade arbetsmarknadsutskottet (s. 86) att utskottet utgick från att regeringen gör de förändringar som den bedömer är påkallade för att hanteringen av strukturfondsmedlen skall bli så effektiv som möjligt. Utskottet ansåg dock att större förändringar i organisationen kring strukturfondsarbetet bör vänta till nästa programperiod för åren 2000–2006.

Rapport från fondmyndigheterna

De centrala fondansvariga myndigheterna, Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) och Statens jordbruksverk (SJV), fick i september 1998 i uppdrag av Närings- och handelsdepartementet att se över och utveckla arbetsformer och administrativa rutiner m.m. vad

gäller vissa strukturfondsprogram. I december 1998 redovisade de tre myndigheterna en gemensam rapport (Rapport om att se över och utveckla arbetsformer och administrativa rutiner m.m. vad gäller genomförandet av vissa strukturfondsprogram).

Bland annat framförs i rapporten att de olika krav som ställs på de centrala fondansvariga myndigheterna inte alltid är förenliga. Strävan i Sverige är att samordna så mycket som möjligt medan budskapet från kommissionen är att hålla isär de olika fonderna.

En allmän iakttagelse är att skillnader mellan nationella regelsystem och regelverket för EG:s strukturfonder ofta framhålls som bristande samordning mellan de fondansvariga myndigheterna. Systemskillnaderna är emellertid enligt rapporten av sådan karaktär att de i allmänhet kräver beslut av regeringen. Successivt har ett arbete med att samordna fonderna påbörjats. Genom den nya förordningen (1998:579) om vissa stöd från EG:s strukturfonder har ett förtydligande av arbetsfördelningen skett. Alla frågor av övergripande natur löses dock inte genom denna förordning, sägs det i rapporten.

EG:s strukturfonder är organiserade utifrån ett visst regelsystem medan det svenska regionalpolitiska systemet har starka inslag av målstyrning – utan de krav på finansiella kontroller som strukturfonderna förutsätter. Enligt rapporten är strukturfondssystemets krav på stödmottagarna rimliga. På vissa håll tycks dock beslutsgrupperna inte ha förstått att de program som godkänts skall följas. Ett annat problem som nämns i rapporten är att de lokala skatteförvaltningarna har gjort olika tolkning av frågan huruvida ett bidrag från strukturfonderna skall anses utgöra en momspliktig intäkt för ett projekt.

Rapporten avslutas med ett antal konkreta förslag, bl.a. att de fondansvariga myndigheterna skall slutföra utformning och samordning av föreskrifter, blanketter m.m. samt rutiner med avseende på tillsyn och kontroll. Vidare föreslås att de nämnda myndigheterna skall medverka till att utforma en enhetlig praxis för ärendehanläggningen hos sekretariaten vid beslutsgrupperna. Förslagen i rapporten är inte av den karaktären att regeringsbeslut krävs.

Strukturfondsutredningen

I februari 1999 presenterade den s.k. Strukturfondsutredningen sitt betänkande EG:s strukturstöd, Ny organisation för de geografiskt avgränsade strukturfondsprogrammen (SOU 1999:24). Strukturfondsutredningen (särskild utredare: f.d. riksdagsledamoten Anders Svärd) har samlat in och analyserat erfarenheter från Sveriges första period med stöd från EG:s strukturfonder och lämnar förslag till hur strukturfondsprogrammen för nästa period kan tas fram och genomföras.

Enligt utredningen har strukturfondsprogrammen inneburit ett nytt sätt att arbeta med regionala utvecklingsfrågor i Sverige. Programmen har lagt grunden för ökat samarbete i nya konstellationer, inte minst över kommun- och länsgränser. Tiden för att ta fram programmen var emellertid alltför kort och förankringsprocessen blev lidande. Näringslivet kom inte in i programarbetet i den omfattning som varit önskvärt.

I genomförandet av programmen har arbetet i beslutsgrupper och övervakningskommittéer fungerat olika bra, sägs det i utredningen. Även partnerskapets delaktighet i genomförandet varierar. Beslutsgruppernas sekretariat har byggt upp en bred kompetens samtidigt som hög arbetsbelastning utgjort ett problem.

Medfinansieringen och förbudet mot förskott av strukturfondsmedel har medfört svårigheter främst för mindre projektägare, påpekas det i utredningen. Näringslivets delaktighet i programgenomförandet har varit av liten omfattning genom att privata medel inte är godkända som medfinansiering. Vidare har överprövningen av projektbeslut, där de utbetalande myndigheterna kan återkalla beslutsgruppens beslut om stöd, skapat en osäkerhet hos projektägarna. Enligt utredningen har administrationen kring utbetalningar präglats av problem och oklarheter. De olika fonderna ställer skilda krav på kontroll och redovisning samtidigt som Sverige sökt samordna hanteringen av utbetalningar. De utbetalande myndigheterna har utvecklat olika system för granskning av utbetalningar. Otydlig ansvarsfördelning mellan beslutsgruppssekretariat och utbetalande myndigheter har medfört onödigt dubbelarbete. Vidare har brister i IT-system m.m. medfört effektivitetsförluster.

Den särskilda utredaren gör följande överväganden:

- Det är nödvändigt att partnerskapet deltar aktivt både i framtagandet och genomförandet av strukturfondsprogrammen.
- Privata medel bör godkännas som stödgrundande för strukturfondsstöd, så att enskilda företag kan delta aktivt i genomförandet.
- Beslutsgrupperna bör avskaffas och nämnder inrättas vid länsstyrelserna och självstyrelseorganen.
- De som fattar beslut om projekt bör också utses till utbetalningsmyndigheter.
- En pott för länsövergripande satsningar bör avsättas inom de nya programmen.
- En generell möjlighet till förskott på beviljat strukturfondsstöd bör införas.
- Övervakningskommittéerna bör förstärkas som strategiska politiska organ; i första hand bör ledamöterna vara förtroendevalda från kommuner och landsting.
- Det bör utses *en* förvaltningsmyndighet (ny myndighet eller NUTEK) för strukturfondsprogrammen.

Enligt information från Regeringskansliet bereds för närvarande de nämnda utredningsförslagen. För att inhämta synpunkter på utredningen anordnades en hearing den 25 mars 1999. Därutöver kunde skriftliga synpunkter lämnas senast den 9 april. Regeringen kommer enligt uppgift att fatta beslut i ärendet under våren 1999.

Näringsutskottets ställningstagande

Enligt näringsutskottet visar såväl motionerna som de redovisade utredningarna att det nuvarande strukturfondssystemet är behäftat med ett antal organisatoriska och administrativa problem. Näringsutskottet ansluter sig till den uppfattning som tidigare uttryckts av arbetsmarknadsutskottet, nämligen att

byråkratin kring strukturfondsstöden måste minska och regelsystemen bli enklare. Hela hanteringen av strukturfondsmedlen måste effektiviseras.

En sådan effektivisering måste i sak innebära att finansieringsfrågan löses på ett smidigt sätt. Bland annat bör näringslivet och enskilda företag kunna ta aktiv del i arbetet och till en viss gräns bidra med medfinansiering. Vidare bör det bli möjligt för projektägare att få förskott på beviljade medel. Näringsutskottet ser det som en nödvändighet att strukturfondssystemet reformeras och effektiviseras för att det skall vara möjligt att på ett ändamålsenligt sätt utnyttja EG:s strukturfondsmedel fullt ut.

Näringsutskottet ser positivt på den nyligen presenterade Strukturfondsutredningen och anser att den i det väsentliga kan ligga till grund för här angiven kursriktning. Samtidigt bör en ökad samordning mellan Sveriges och EG:s regionalpolitik övervägas.

Med hänvisning till det nu anförda tillstyrker näringsutskottet de berörda yrkandena i motionerna 1998/99:U505 (c), 1998/99:N256 (kd, m, c, fp), 1998/99:N274 (kd), 1998/99:N326 (m, kd) och 1998/99:N237 (fp). Övriga motionsyrkanden avstyrks i den mån de inte tillgodoses genom näringsutskottets ställningstagande.

Stödområden och öregioner

Motionerna

I Kristdemokraternas motion 1998/99:MJ224 erinras om att EG-stödet på fiskets område i huvudsak ges inom ramen för det strukturstöd som kan hänföras till mål 5a. Enligt motionärerna är det angeläget att undersöka möjligheterna att bättre utnyttja EG:s stöd för landsbygdsutveckling, det s.k. 5b-stödet, för fiskeberoende områden.

Öarna nämns vid sidan av regionerna i ett tillägg till Amsterdamfördraget, framhålls det i motion 1998/99:N258 (s). Inom EU har framarbetats och antagits ett betänkande om problemen för unionens öregioner. Frågor som lyfts fram är en strukturfondsreform, statliga stöd, avgiftsbefrielser m.m. Motionären framhåller att en nationell strategi bör utarbetas för att integrera Gotland i den inre marknaden enligt Amsterdamfördragets tillägg om öar.

Lika väl och lika aktivt som Sverige försökt förbättra förutsättningarna för de nordliga regionerna bör Sverige säkra de svenska öarnas framtida utvecklingsmöjligheter, sägs det i motion 1998/99:N227 (m). EU:s medlemsstater har i Amsterdamfördraget, regeringskonferensen och parlamentet uttalat vikten av särskilda åtgärder för öar.

I motion 1998/99:N275 (c) anføres att det är oacceptabelt om reformeringen av EU:s strukturfonder utgår från länsnivå med hänvisning till situationen i Sydöstra Sverige. Förhållandena är mer likartade inom denna region än inom respektive län i regionen.

Vidare framhåller motionärerna att strukturomvandlingen påskyndas genom en alltmera integrerad marknad inom EU och en ökad öppenhet. Tillväxten riskerar dock att bli mycket ojämnt fördelad. Det är därför viktigt att såväl den svenska regionalpolitiken som gemenskapens strukturpolitik förstärks i stället för raseras, är budskapet i motionen. Regeringen bör inför

ordförandeskapet inom EU:s ministerråd arbeta fram ett sammanhållet policydokument i fråga om en reformerad strukturpolitik inom EU och presentera detta för riksdagen. Sveriges regering bör inom EU hävda att områden med en befolkningstäthet på exempelvis 50 personer per km² – och inte 100 som har diskuterats – skall klassificeras som landsbygdsområden i strukturpolitiken, begärs det i motionen.

I motion 1998/99:N296 (c) framhålls att Dalsland bör vara ett område som kan påräkna stöd från strukturfonderna också för perioden 2000–2006.

Skrivelsen

I skrivelsen redovisas under rubriken Regional- och strukturpolitik (s. 151 f.) uppgifter om den hittillsvarande strukturpolitiken.

Mål 2

- Syftet är att omvandla regioner som påverkats av industriell tillbakagång.
- Bergslagen, Fyrstad, delar av Blekinge, norra Norrlandskusten och Ångermanlandskusten omfattas.
- Områdena får ca 1,4 miljarder kronor från strukturfonderna under perioden 1995–1999.
- Till detta kommer ca 3 miljarder kronor som svensk offentlig medfinansiering samt privata medel.
- I oktober 1998 hade beslutsgrupperna godkänt projekt för 77 % av EU-medlen och 22 % var utbetalt till projektägarna.

Mål 5b

- Syftet är att utveckla landsbygdsområden.
- Sydöstra Sverige, Västra Sverige, Skärgården (bebodda öar utan fast landförbindelse), Gotland samt Västerbotten/Gävleborg/Dalarna omfattas.
- Efter omfördelning av 5a-medel m.m. uppgår beloppet till 1,3 miljarder kronor under perioden 1995–1999.
- Till detta kommer 2,7 miljarder kronor som svensk offentlig medfinansiering samt privata medel.
- I oktober 1998 hade beslutsgrupperna godkänt projekt för 73 % av EU-medlen och 20 % var utbetalt till projektägarna.

Mål 6

- Syftet är att utveckla glest befolkade områden.
- 43 kommuner i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands, Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län berörs.
- Efter omfördelning av 5a-medel m.m. uppgår beloppet till 2,6 miljarder kronor under perioden 1995–1999.
- Sveriges offentliga medfinansiering är ca 2,4 miljarder kronor. Den totala ramen för programmet är ca 6,3 miljarder kronor.
- I oktober 1998 hade beslutsgrupperna godkänt projekt för 69 % av EU-medlen och 27 % var utbetalt till projektägarna.

Vidare redovisas i skrivelsen (s. 43) att förslagen inom EU till nya förordningar för strukturfonderna under perioden 2000–2006 inriktas på att effektivisera och förenkla de regional- och strukturpolitiska insatserna. Exempelvis

eftersträvas en geografisk koncentration av insatserna. Förslagen syftar också till ett ökat ansvar för medlemsländerna i enlighet med närhetsprincipen samt till effektivare kontroll och uppföljning.

Vissa kompletterande uppgifter

Kriterier för målområdesavgränsning

Som tidigare nämnts i avsnittet om Agenda 2000 är målområdesavgränsningen för det nya mål 2-området inte klart. När det gäller frågan om vilka områden som kan klassificeras som mål 2-område under nästa programperiod har följande faktorer nämnts av Regeringskansliet. Några områden är i dag klassificerade som landsbygdsområden. Som grundkriterier används där antingen en befolkningstäthet uppgående till högst 100 invånare per km² eller en sysselsättningsandel inom jordbrukssektorn som är dubbelt så hög som genomsnittet för EU. Något av dessa kriterier kombineras sedan med minst ett av följande kriterier: en arbetslöshetsnivå som ligger över EU:s genomsnitt eller befolkningsminskning sedan år 1985. Därutöver kan faktorer som strukturell omvandling eller stadsproblem motivera inplacering i det nya mål 2-området.

Amsterdamfördraget m.m.

I artikel 130a i EG-fördraget finns grunden för gemenskapens regional- och strukturpolitik. Genom Amsterdamfördraget, som träder i kraft den 1 maj 1999, gjordes ett tillägg i artikel 130a andra stycket (nytt artikelnummer 158) genom vilket *öarna* nämns vid sidan av *regionerna*. Det framgår av detta stycke att EU:s politik på området skall sträva efter att minska skillnaderna i utvecklingsnivå mellan olika regioner och att minska eftersläpningen i de minst gynnade regionerna och öarna inklusive landsbygdsområdena.

Till Amsterdamfördragets slutakt bifogades ett antal förklaringar som antogs av regeringskonferensen. Förklaringarna är numrerade och som nr 30 återfinns förklaringen om öregioner. Den har följande lydelse:

Konferensen inser att öregioner är behäftade med strukturella nackdelar som har samband med deras ökaraktär och vilkas bestående natur hämmar dessa regioners ekonomiska och sociala utveckling.

Konferensen erkänner följaktligen att gemenskapslagstiftningen måste beakta dessa nackdelar och att specifika åtgärder, när det är berättigat, får vidtas till förmån för dessa regioner för att bättre och på rättvisa villkor kunna införliva dem med den inre marknaden.

I Sverige har såväl Gotland som skärgårdsområdet under innevarande period utgjort mål 5b-områden.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet ser positivt på att EU:s regional- och strukturpolitik har möjlighet att effektiviseras genom att förhandlingsresultatet rörande Agenda 2000 innebär en minskning av antalet målområden och antalet gemenskaps-

initiativ. Detta bör i sig leda till förenklingar och effektiviseringar, såväl centralt som lokalt i strukturfondssystemet.

Ur svensk synpunkt är det glädjande att inte bara det gamla mål 6-området utan även kusten i Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands län inkluderas i det nya mål 1-området i enlighet med de svenska ståndpunkterna vid förhandlingarna. En differentiering kommer dock att ske mellan kust- och inland vad gäller stödets storlek per capita.

När det gäller det nya mål 2-området skall – som framgått av den tidigare redovisningen – kommissionen först lägga fast befolkningsramen för det svenska mål 2-området, allt under det att högst 18 % av befolkningen på EU-nivå kommer att omfattas av mål 2. Därefter kommer regeringen att föreslå vilka områden som bör ingå i mål 2. I det föregående har grundkriterierna för avgränsningen av nya mål 2-områden redovisats. Enligt uppgift från Regeringskansliet kan det förutsättas att det nya mål 2-området kommer att omfatta samma typer av regioner som dagens mål 2- och mål 5b-områden. Såväl Sydöstra Sverige som de svenska öarna har under innevarande period utgjort mål 5b-områden. När det gäller de svenska öarna har näringsutskottet förståelse för deras särskilda situation och anser att det tänkesätt som redovisas i anslutning till Amsterdamfördraget är tillämpligt även i Sverige. Näringsutskottet förutsätter att avgränsningen av mål 2-områden görs utifrån den regionalpolitiska problembilden när det gäller specifika åtgärder för olika öar och regioner.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker näringsutskottet här aktuella motionsyrkanden.

Energiforskning m.m.

Motionerna

Enligt Miljöpartiets mening i motionerna 1998/99:U508 och 1998/99:MJ778 bör Sverige som medlemsland och som ordförandeland arbeta för att EU:s forskningsprogram på energiområdet helt inriktas på forskning och utveckling kring förnyelsebara energikällor, i stället för forskning kring kärnkraft. I dag är inriktningen huvudsakligen på fossil och nukleär energi, vilket direkt strider mot andan i klimatöverenskommelserna, senast i Kyoto. En annan fråga som tas upp i den sistnämnda motionen gäller att EU varje år utbetalar omfattande stöd till flygbolag och bilindustri. Regeringen bör enligt motionärerna arbeta för att EU:s infrastruktursatsningar riktas mot trafikslag som kan bidra till att minska växthuseffekterna och att subventioner till bil- och flygindustri skyndsamt avvecklas.

Enligt motion 1998/99:U509 (kd) bör en ny gränsöverskridande energipolitik utarbetas i Europa. Energipolitiken skall främja energieffektivisering och förnybara energislag, skydda naturresurser samt målmedvetet minska dagens beroende av icke förnybara energislag.

Skrivelsen

I skrivelsen (s. 133 f.) konstateras att EG-fördraget inte har något speciellt avsnitt som handlar om energi. De gemensamma åtgärderna som finns på energiområdet har framför allt utvecklats inom ramen för reglerna om den inre marknaden och på senare tid på basis av unionsfördragets artiklar om transeuropeiska nät.

I skrivelsen nämns att det vid energirådsmötet i maj 1998 hölls en öppen debatt om energi och miljö, i vilken ministrarna betonade vikten av stöd till forskning och utveckling, betydelsen av gemensamma regler och anpassad lagstiftning för att främja förnybara energikällor. Flera ministrar nämnde möjligheten att skapa reglerade marknader för förnybara energikällor medan andra varnade för att konkreta åtgärder kan verka konkurrenssnedvridande på den inre marknaden. Vidare antogs en rådsresolution om en gemenskapsstrategi för att främja förnybara energikällor. Denna strategi skall bidra till att de relativa kostnaderna för de förnybara energikällorna minskas så att de bättre kan konkurrera med traditionella energibärare. I resolutionen uppmanas medlemsländerna att fortsätta bidra till gemenskapens indikativa mål om att andelen förnybara energikällor skall uppgå till 12 % år 2010.

Vid energirådsmötet i november 1998 debatterade ministrarna om hur förnybara energikällor skall främjas på den inre marknaden för el. Kommissionen aviserade ett förslag till direktiv om harmoniserade regler för främjande av förnybara energikällor på den inre marknaden för el. Vidare enades ministrarna vid energirådsmötet om ett ramprogram för energi och därmed sammanhörande åtgärder, inklusive sex delprogram, inriktat på förnybara energikällor (Altener), energieffektivisering (Save), analys (Etap), samarbete med tredje land (Synergy), fastbränsle (Carnot) och säkerhetsaspekter inom kärnenergisektorn (Sure).

Forskningen på energiområdet tas upp i skrivelsen (s. 185) i samband med beskrivningen av det femte ramprogrammet för forskning och utveckling. Den 22 december 1998 beslutade rådet om detta ramprogram, som löper till år 2002. Medlemsländerna beslutade bl.a. om fem tematiska program, nämligen Livskvalitet och förvaltning av levande resurser, Ett användarvänligt informationssamhälle, Konkurrenskraftig och hållbar tillväxt, Energi samt Miljö och hållbar utveckling. För svensk del var det av särskilt stor vikt att det bildades delprogram för miljö och energi, påpekas det i skrivelsen. Ramprogrammet trädde i kraft den 1 januari 1999.

När det gäller statsstöd till bil- eller flygindustrin nämns i skrivelsen (s. 131) den franska statens stöd på motsvarande 28 miljarder kronor till Air France. Sverige intervenerade år 1995 och framförde argument till förstainstansrätten. Enligt skrivelsen meddelade rätten sin dom i juni 1998, där man delvis gav Sverige rätt.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Näringsutskottet gjorde följande bedömning av frågan om Sveriges prioritering av utvecklingen av förnybara energikällor i sitt yttrande 1997/98:NU4y

till utrikesutskottet över regeringens skrivelse om verksamheten i Europeiska unionen år 1997 (skr. 1997/98:60). Förutsättningarna för att effektivisera resursinsatserna i syfte att öka användningen av förnybara energikällor och åstadkomma en förbättrad energieffektivitet kan vinna väsentliga framsteg under de närmaste åren. Den nödvändiga förstärkningen av insatserna realiseras genom kraven på långsiktighet och samordning av olika finansieringskällor i enlighet med kommande rådsbeslut. Det dåvarande ordförandeskapets prioritering av dessa frågor var ur svensk synpunkt glädjande. Den politiska uppmärksamhet som på detta sätt skapas är nödvändig för att få de nationella resursinsatserna infogade på ett strukturerat sätt med de gemensamma åtgärderna. Detta arbete sträcker sig också över den tidsperiod under vilken Sverige kommer att inneha ordförandeskapet i rådsarbetet. Näringsutskottet påpekade att det därmed ges goda möjligheter för Sverige att påverka den fortsatta prioriteringen av dessa frågor. I en avvikande mening (mp) anfördes att det ankommer på regeringen att försöka utöva inflytande på andra medlemsländer och tillsammans med dem få till stånd en omorientering av de energipolitiska programmen till förmån för en kraftfull resursförstärkning på förnybara energikällor.

Information från regeringen om förberedelserna för Sveriges ordförandeskap i EU

Vice statsministern Lena Hjelm-Wallén informerade den 15 april 1999 riksdagen om förberedelserna för Sveriges ordförandeskap i EU under första halvåret år 2001. Som ordförande skall man verka i hela EU:s intresse, sade vice statsministern. Enligt hennes information avser regeringen emellertid också att utnyttja det utrymme som ändå finns för att sätta vår prägel på ordförandeskapet och EU-samarbetet. För det första vill regeringen bidra till en öppnare, modernare och mer jämställd union. För det andra kommer regeringen, enligt vice statsministern, att driva vardagsnära frågor som miljöfrågor, konsumentskydd och jämställdhet.

Statsstöd till bil- och flygindustri

Enligt Romfördraget (artikel 92) är statsstöd som snedvrider konkurrensen genom att gynna vissa företag eller produktion oförenligt med den gemensamma marknaden. Undantag finns dock. Av intresse i detta sammanhang är att följande stöd är tillåtna:

- stöd för att främja den ekonomiska utvecklingen i regioner där levnadsstandarden är onormalt låg eller där det råder allvarig brist på sysselsättning (artikel 92.3a),
- stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset (artikel 92.3c).

Som rättesnöre vid tillämpning av ovanstående regler finns för bilindustrins del rambestämmelser, vilka preciserar undantagen till de allmänna reglerna. Gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till bilindustrin återfinns i

Europeiska gemenskapens tidning 15.9.97. Rambestämmelserna inleds med en redogörelse för behovet av sådana bestämmelser. Det uppges att bilindustrin direkt eller indirekt sysselsätter nästan 10 % av den förvärvsarbetande befolkningen. Sektorn kännetecknas av en allt större globalisering av marknaderna och en allt större konkurrens. De nya rambestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1998.

Förutom kontrollen av olika statliga stöd har kommissionen som mål att kontrollera även stöden enligt gemenskapsinstrumenten som t.ex. stöd från strukturfonderna eller Europeiska investeringsbanken. Även dessa stöd måste vara förenliga med bestämmelserna i Romfördragets artiklar 92, 93 och 94.

I enlighet med Romfördraget (artikel 93.3) skall staterna underrätta kommissionen om stödåtgärder som planeras. Rambestämmelserna säger att statligt stöd och strukturfondsstöd m.m. inom bilsektorn som sammantaget uppgår till 5 miljoner ecu eller mer skall förhandsanmälas till kommissionen. Därefter kontrollerar kommissionen det planerade stödets förenlighet med konkurrensreglerna i fördraget.

De riktlinjer som skall användas för bedömningen av stöd innebär att alla ekonomiska och industriella förhållanden, liksom regionala, miljömässiga och sociala förhållanden, måste beaktas. Kommissionen strävar efter att begränsa de skadeverkningar av konkurrensen som stöden medför och vill bibehålla en konkurrenssituation, som kan bidra till att förstärka sektorns konkurrenskraft och produktivitet. Statligt stöd som syftar till att öka nettokapaciteten för produktionen tillåts inte. Generellt tillåts inte heller stöd till modernisering och rationalisering inom bilsektorn eller driftstöd. Kommissionen menar att driftstöd skapar varaktiga snedvridningar av konkurrensen. De godkända stöden måste vidare både stå i proportion till vikten av de problem som skall lösas och vara nödvändiga för genomförandet av projektet.

Enligt rambestämmelserna kan följande stöd tillämpas inom bilsektorn:

- stöd i samband med undsättning eller omstrukturering av ett företag med allvarliga ekonomiska svårigheter,
- regionalstöd i stödberättigat område,
- stöd till forskning och utveckling,
- investeringsstöd till innovationer,
- stöd till skydd för miljön och energibesparing,
- stöd till yrkesutbildning.

När det gäller flygindustrin finns inga särbestämmelser som på motorfordonsområdet, men de allmänna statsstödsbestämmelserna med begränsningar till regionalstöd m.m. gäller.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet gör i grunden samma bedömning som för ett år sedan, nämligen att förutsättningarna för att effektivisera resursinsatserna i syfte att öka användningen av förnybara energikällor och att åstadkomma en bättre energieffektivitet kan vinna väsentliga framsteg under de närmaste åren. Utskottet hänvisar i den delen till sitt yttrande 1997/98:NU4y. Vidare utgår utskot-

tet från att frågor om utredning av förnybar energi kommer att aktualiseras under det svenska ordförandeskapet i EU.

När det gäller den i motion 1998/99:MJ778 (mp) upptagna frågan om statsstöd till bl.a. bilindustrin, har näringsutskottet i det föregående redogjort för regelverket inom EU. Näringsutskottet konstaterar att det finns ett gemenskapsrättsligt system, som tillåter stöd under vissa förutsättningar. Det gäller t.ex. stöd som har samband med miljöteknikfrågor. Sådana stöd syftar till att påverka tillverkarna mot ett ökat miljömedvetande. Enligt utskottets mening finns det inte anledning att i detta sammanhang ifrågasätta statsstödssystemet och de tillåtna undantagen. Däremot måste de olika ländernas tillämpning av systemet fortlöpande uppmärksammas.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrks de i detta avsnitt behandlade motionsyrkandena.

Euratomfördraget

Motionen

I motion 1998/99:MJ804 (v) framhålls det att rätten att bestämma över kärnkraften bör vara en nationell fråga. Euratomfördraget är till stora delar föråldrat och kan ersättas av ett mellanstatligt samarbete om energisparande och utveckling av energiteknik baserad på förnyelsebara energislag.

Skrivelsen

I skrivelsen (s. 166) redovisas att EU:s medlemsländer och kommissionen för Euratom med Internationella atomenergiorganet (IAEA) har förhandlat om texten till tre tilläggsprotokoll till de befintliga avtalen om förhindrande av spridning av kärnvapen. Tilläggsprotokollen är nu föremål för ratifikation.

Det informeras också om att rådet den 24 november 1998 beslutade att godkänna Euratoms anslutning till konventionen om kärnsäkerhet. Rådet antog den 7 december 1998 slutsatser om kärnsäkerhet i samband med utvidgningen av EU. I slutsatserna anmodar rådet kommissionen bl.a. att se till att kärnsäkerhet ges hög prioritet i samband med partnerskap för anslutning och betonar att reaktorer som inte kan förbättras till en rimlig kostnad, så att de når upp till internationellt godkända säkerhetsnivåer, måste stängas.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

När det gäller Euratomfördraget har näringsutskottet senast redovisat vissa synpunkter i sitt yttrande 1997/98:NU3y över proposition 1997/98:58 om Amsterdamfördraget jämte motioner till utrikesutskottet. Genom Amsterdamfördraget föreslogs bl.a. vissa ändringar i Euratomfördraget. Ändringarna var dock enbart formella konsekvensändringar som inte innebar att det materiella innehållet i Euratomfördraget förändrades. I anslutning till ett motionskrav att Sverige skall ta initiativ till att Euratomfördraget ses över och moderniseras konstaterade näringsutskottet i nämnda yttrande att det

inom EU förekommer ett omfattande samarbete på energiområdet rörande bl.a. energieffektivisering och främjande av förnybara energikällor. Delar av Euratomfördraget är föråldrat och tillämpas inte enligt sin lydelse. Näringsutskottet förutsatte att fördraget i lämpligt sammanhang kommer att moderniseras och detta utan att riksdagen tar något initiativ i frågan. Enligt en avvikande mening (c, v, mp) bör regeringen inom EU ta initiativ till en omvandling av detta fördrag.

Näringsutskottets ställningstagande

Som framgått av den tidigare redovisningen förekommer inom EU ett omfattande samarbete på energiområdet rörande bl.a. energieffektivisering och främjande av förnybara energikällor. Näringsutskottet ser positivt på ett sådant samarbete utan att – som motionärerna – göra någon koppling till Euratomfördraget. Näringsutskottet konstaterar att delar av Euratomfördraget är föråldrat och inte tillämpas enligt sin lydelse. I likhet med tidigare förutsätter utskottet att fördraget i lämpligt sammanhang kommer att moderniseras. Något särskilt initiativ i frågan är inte nödvändigt enligt näringsutskottet. Det aktuella motionsyrkandet avstyrks därmed.

Handelsfrågor

Motionerna

Miljöpartiet framhåller i motion 1998/99:U508 att det måste vara en prioriterad uppgift under Sveriges ordförandeskap att motverka EU:s detaljreglering av varor. I stället för en fri marknad blir resultatet en detaljreglerad marknad med nackdelar i form av reducerad mångfald.

Vidare anför Miljöpartiet i motion 1998/99:U9 att EU:s handelspolitik bygger på ett ekonomiskt resonemang som inte tar hänsyn till ekologiska och sociala realiteter. Under hösten 1998 har EU inlett arbetet med att utforma en strategi inför de stundande förhandlingarna inom WTO (Världshandelsorganisationen). Motionärerna menar att Sverige i detta arbete måste spela en mycket aktiv roll och bl.a. driva att frihandel bör kompletteras med såväl miljöklausuler som sociala klausuler.

Skrivelsen

I skrivelsen (s. 217 f.) anges att WTO nu har existerat i tre år och att medlemsantalet har ökat till 134. WTO:s andra ministerkonferens ägde rum 18–20 maj 1998 i Genève. Målsättningen med konferensen, dvs. att ge en startsignal till förberedelsearbetet inför nya förhandlingar, kunde uppnås i och med att ministerdeklarationen uppdrog åt WTO:s allmänna råd att inleda detta arbete. EG:s mål är att en bred förhandlingsrunda skall kunna inledas vid sekelskiftet.

EG har i WTO presenterat sin syn vad gäller behovet av en bred samlad förhandling och att förhandlingen skall vara kort (tre år). EG förespråkar genom kommissionen en öppen attityd till andra länders intressen och att

inga frågor i nuläget bör uteslutas. Det slutliga beslutet om förhandlingar förväntas tas vid påföljande ministerkonferens i Förenta staterna i början av december 1999.

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Näringsutskottet anförde i sitt betänkande 1997/98:NU13 om vissa utrikes-handelsfrågor (s. 8) att Sverige även fortsättningsvis aktivt bör delta i ett systematiskt arbete för att befästa och stärka förtroendet för det multilaterala handelssystemet, liksom för WTO. Frihandel är en av de viktigaste förutsättningarna för näringslivets tillväxt och konkurrenskraft. Det är angeläget att Sverige fortlöpande bevakar frihandelsintresset i EU-samarbetet och driver på övriga medlemsstater i riktning mot en större öppenhet mot omvärlden, inte minst beträffande u-ländernas viktigaste exportvaror. Näringsutskottet underströk i nämnda betänkande det starka samband som råder mellan en liberaliserad världshandel och förutsättningarna för att åstadkomma ekonomisk utveckling, tillväxt och sysselsättning. Minskade restriktioner för det gränsöverskridande varu- och tjänsteutbudet ger positiva effekter i de enskilda ländernas ekonomier och avspeglas i form av förbättrad konkurrenskraft, ökade varuflöden och en förbättrad tillväxt. Förhållandet gäller för såväl i-länder som u-länder. Att värna frihandelns principer och ständigt uppmärksamma protektionistiska inslag i det internationella handelsutbytet måste vara hörnstenar i den svenska handelspolitiken enligt näringsutskottet.

I det nämnda betänkandet framhöll näringsutskottet vidare betydelsen av den koppling som finns mellan öppnare handel mellan länder och förutsättningarna för att åtgärda bristande arbetsvillkor och miljöskydd. Samtidigt ville näringsutskottet erinra om att både Sverige och EU i WTO:s arbete med handel och miljö verkar för att handelsregelverket skall kunna stödja handelsbegränsande åtgärder vidtagna inom ramen för miljökonventioner. I en reservation (m, fp, kd) framhölls att Sverige med kraft måste motverka de tendenser till förtäckt protektionism som framskymtar när begreppet socialklausul förs fram. Enligt en annan reservation (v, mp) måste Sverige aktivt driva frågor om arbetsvillkor och miljö i den internationella handelspolitiken, bl.a. i form av miljöklausuler och sociala klausuler.

Skrivelse om svensk handelspolitik inför en ny WTO-runda

Regeringen har nyligen överlämnat en skrivelse till riksdagen med titeln Öppen handel – rättvisa spelregler (skr. 1998/99:59). Skrivelsen kommer inom kort att behandlas av näringsutskottet.

I skrivelsen informeras att Sverige i EG verkar för att vår traditionella frihandelslinje skall få största möjliga genomslag i gemenskapens yttre handelspolitik. Det har därför varit naturligt, anför regeringen (s. 40), att ge stöd åt och aktivt driva förslaget om att starta en ny, bred handelsförhandling vid WTO:s tredje ministerkonferens i slutet av år 1999. EG visar enligt vad som sägs i skrivelsen styrka genom att nu ta ledningen i formuleringen av 2000-

talets frågor. Det är emellertid ännu för tidigt att säga i vilken utsträckning EG kommer att lyckas i sin strävan att föra upp nya områden på dagordningen. Det är inte heller möjligt, sägs det, att redan på det här stadiet ha en klar uppfattning om hur långt det går att nå på andra för Sverige prioriterade områden, som miljö och mänskliga rättigheter i arbetslivet.

Näringsutskottets ställningstagande

Som tidigare nämnts har näringsutskottet har våren 1998 i ett betänkande om vissa utrikeshandelsfrågor (bet. 1997/98:NU13) redovisat sina övergripande synpunkter på frihandelsfrågorna. Viss del av betänkandet med anknytning till det här aktuella området refereras tidigare i detta yttrande. Med hänvisning till att utskottet inom kort skall behandla regeringens skrivelse om den svenska handelspolitiken inför en ny WTO-runda saknas enligt näringsutskottets uppfattning anledning att i dag göra något särskilt övervägande i de aktuella frågorna. De behandlade motionerna avstyrks därmed i berörda delar.

Stockholm den 22 april 1999

På näringsutskottets vägnar

Per Westerberg

I beslutet har deltagit: Per Westerberg (m), Barbro Andersson Öhrn (s), Reynoldh Furustrand (s), Lennart Beijer (v), Göran Hägglund (kd), Karin Falkmer (m), Sylvia Lindgren (s), Ola Karlsson (m), Nils-Göran Holmqvist (s), Marie Granlund (s), Gunilla Wahlén (v), Inger Strömbom (kd), Ola Sundell (m), Ingegerd Saarinen (mp), Eva Flyborg (fp), Anne Ludvigsson (s) och Birgitta Carlsson (c).

Avvikande meningar

1. Strukturfondsfrågor

Barbro Andersson Öhrn, Reynoldh Furustrand, Sylvia Lindgren, Nils-Göran Holmqvist, Marie Granlund och Anne Ludvigsson (alla s) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om strukturfondsfrågor bort ha följande lydelse:

Enligt näringsutskottet visar såväl motionerna som de redovisade utredningarna att det nuvarande strukturfondssystemet är behäftat med ett antal organisatoriska och administrativa problem. Näringsutskottet ansluter sig till den uppfattning som tidigare uttryckts av arbetsmarknadsutskottet, nämligen att byråkratin kring strukturfondsstöden måste minska och regelsystemen bli enklare. Hela hanteringen av strukturfondsmedlen måste effektiviseras.

Det finns emellertid inte någon anledning att nu i slutet av den första programperioden för Sverige utse någon syndabock för olika tillkortakomman-

den. I stället bör denna första period ses som en läro- och anpassningsperiod till gemenskapens strukturfondssystem. Det väsentliga är givetvis att lösa de problem som finns till nästa programperiod, 2000–2006.

Näringsutskottet ser positivt på den nyligen presenterade Strukturfondsutredningen, som beskrivits i det föregående. Med detta och övrigt befintligt underlag anser näringsutskottet att det till nästa programperiod finns goda möjligheter att i det väsentliga komma till rätta med de konstaterade problemen. På något längre sikt kommer utredningen om den framtida regionalpolitiken (dir. 1999:2) att ta fram ytterligare underlag. Kommittén skall ta del av utvärderingarna av strukturfondernas hittillsvarande effekter och låta dem ingå i en sammanvägd bedömning av resultatet av olika regionalpolitiska åtgärder i Sverige. Kommittén skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 augusti 2000.

Med det anförda avstyrker näringsutskottet de här aktuella motionsyrkandena.

2. Strukturfondsfrågor

Lennart Beijer (v), Gunilla Wahlén (v) och Ingegerd Saarinen (mp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om strukturfondsfrågor bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet anser i likhet med de uppfattningar som förs fram i motion 1998/99:N335 (v) att det finns olika slags problem i anslutning till ämnet EU och regionalpolitik. Ett av problemen är att EU har beslutanderätten över de svenska stödområdena för nationellt regionalpolitiskt stöd. I denna fråga anser näringsutskottet att regeringen bör verka för en förändring.

Strukturfondssystemet i sig har inte funnit sina former och som framgår av den tidigare nämnda Strukturfondsutredningen finns det mycket att göra för att förenkla och effektivisera systemet. Näringsutskottet vill i detta sammanhang framhålla vikten av att projekten verkligen anpassas till lokala förutsättningar. Särskilt medfinansieringsfrågan har inneburit problem. Det kan finnas en risk att offentliga aktörer räknar med medel, som egentligen varit avsedda för ordinarie offentlig verksamhet. Bland annat av detta skäl bör möjligheten att släppa in privat kapital som medfinansiering i samband med näringslivssatsningar utredas. Vidare bör det bli möjligt för projektägare att få förskott på beviljade medel. Krångel måste motarbetas.

Med hänvisning till vad som anförts tillstyrker näringsutskottet motion 1998/99:N335 (v) i aktuell del. Övriga motionsyrkanden avstyrks i den mån de inte tillgodoses genom näringsutskottets ställningstagande.

3. Energiforskning m.m.

Ingegerd Saarinen (mp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om energiforskning m. m. bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet konstaterar att EU:s arbete med uppföljningen av Kyoto-konferensen har gått mycket trögt. I likhet med de uppfattningar som framförs i motionerna 1998/99:U508 (mp) och 1998/99:MJ778 (mp) anser näringsutskottet att en av de frågor som Sverige bör driva som medlemsland

och som ordförandeland i EU är att energiforskningsprogrammen inom EU:s ram helt skall inriktas på forskning och utveckling av förnybara energikällor. I dag betonas fossil och nukleär energi, vilket direkt strider mot andan i klimatöverenskommelsen i Kyoto.

Vidare anser näringsutskottet att det finns skäl att avveckla olika former av stöd till bil- och flygindustrin. Enligt utskottets mening, vilken ansluter sig till motion 1998/99: MJ778 (mp) i denna del, bör stöd över huvud taget inte ges till utveckling av trafikslag som bidrar till att öka växthuseffekten. Under 1980-talet konstaterades inom EG att efterfrågan på bilar minskade. En sådan period med naturlig minskning av efterfrågan på fordon är naturligtvis ett riktigt tillfälle att genomföra struktumvandlingar.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet motionerna 1998/99: U508 (mp) och 1998/99: MJ778 (mp) i här aktuella delar. Yrkandet i motion 1998/99: U509 (kd) avstyrks i den mån det inte tillgodoses genom näringsutskottets ställningstagande.

4. Euratomfördraget

Lennart Beijer (v), Gunilla Wahlén (v) och Ingegerd Saarinen (mp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om Euratomfördraget bort ha följande lydelse:

Sedan Euratomfördraget undertecknades har förhållandena ändrats, vilket har lett till att det i väsentlig omfattning är föråldrat. Delar av fördraget tillämpas därför inte enligt sin lydelse utan enligt en successivt utvecklad praxis. Enligt näringsutskottets mening bör regeringen ta initiativ till en omvandling av detta fördrag inom EU. Politiken bör inriktas på avveckling av de icke förnybara energislagen, på skyddande av naturresurser, på främjande av förnybara energislagen och på energieffektiviseringsåtgärder.

Med hänvisning till det nu anförda tillstyrker näringsutskottet det aktuella yrkandet i motion 1998/99: MJ804 (v).

5. Handelsfrågor

Ingegerd Saarinen (mp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om handelsfrågor bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet anser i likhet med vad som anförs i motion 1998/99: U9 (mp) att Sverige på ett aktivt och konstruktivt sätt måste driva frågorna om miljö och arbetsvillkor i den internationella handelspolitiken. Under hösten 1998 har EU inlett arbetet med att utforma en strategi inför de kommande WTO-förhandlingarna. Enligt näringsutskottet bör Sverige i detta arbete anta en mycket aktiv roll och bl.a. driva frågan om att frihandel måste kompletteras med såväl miljöklausuler som sociala klausuler. Näringsutskottet menar att sådana klausuler kan införas utan att detta skall betraktas som icke-tariffära handelshinder. När det gäller samarbetet inom EU bör det vidare vara en prioriterad fråga för Sverige att motverka EU:s detaljreglering av varor.

Med det anförda tillstyrker utskottet motionerna 1998/99: U9 (mp) och 1998/99: U508 (mp) i berörda delar.